

PITANJA I ODGOVORI

PETI SVIBANJ ILI PETI SVIBNJA

Čitalac iz Istre pita, zašto u dnevnoj štampi piše »Sabor je sazvan za 5. svibanj«. Je li to dobro? U Istri se ne bi nikada tako reklo, nego »za 5. svibnja«. Protiv izraza »za 5. svibanj« buni se on i njegovi učenici.

Naš uvaženi čitalac ima posve pravo. Izrazi »za 5. (peti) svibnja, za 10. (deseti) lipnja« skraćeni su izrazi mjesto »za 5. (dan mjeseca) svibnja, za 10. (dan mjeseca) lipnja«. O tome se mnogo pisalo, osobito u novije vrijeme, kad je to sve češće ulazilo u književni jezik. Između dva rata pisali su o toj pojavi u »Našem jeziku«, god. II. (Beograd, 1934), prof. M. Rešetar (Dubrovčanin), prof. F. Ilešič (Slovenac) i prof. Radivojević (iz Vršca). Rešetar je tvrdio, da je jedino ispravno »prvi siječnja, drugi veljače, peti ožujka«, jer jedino takva veza odgovara duhu našega jezika. Drugu vezu »prvi siječanj, prvi svibanj, deseti srpanj« Rešetar smatra germanizmom, jer Nijemci govore »Heute ist der erste Jänner.« U našem jeziku bolje je reći: »Danas je prvi siječnja«, jer je takva veza logičnija. Njome je skraćeno rečeno: »Danas je prvi dan mjeseca siječnja.« Kad kažemo »prvi ožujak«, može se lako shvatiti, da se radi o prvom mjesecu ožujku za razliku od drugog mjeseca ožujka, na pr. Ovo je trideseti ožujak, koji doživljavam od rođenja. Radivojević i Ilešič ne slažu se s mišljenjem Rešetarovim. Oni misle, da veza »prvi siječanj 1933.« nije germanizam, nego je takva veza (izraz) čista konvencija. Da takva veza može biti germanizam, vidi se i po tome, što se ona upotrebljava u onim krajevima, u kojima su imena mjesecima internacionalna: januar, februar, mart. Takva veza je tuđa onim krajevima, u kojima su imena mjesecima narodna: siječanj, veljača. Bilo bi posve neprirodno u našem jeziku reći »Danas je prva veljača« mjesto »Danas je prvi veljače«.

Radivojević čak tvrdi, da je veza »prvi siječanj 1933.« tečnija, muzičkija, prirodnija i točnija, a veza »prvi siječnja 1933.« osjeća se kao nešto usiljeno i odveć pedantno, premda obojica ne isključuju ni Rešetarovu vezu »prvi siječnja 1933.« Radivojević i Ilešič opravdavaju svoje mišljenje, time što tako govori većina naroda.

Mi se slažemo s Rešetarom, jer takva veza odgovara duhu našega jezika. Pored toga sumnjamo, da većina našega seljačkog naroda govori »prvi siječanj, osmi svibanj«. Treba priznati, da se veza »Prvi maj« kao naziv praznika samo tako piše u dnevnoj štampi, a i druge takve veze prodiru u književni jezik i upotrebljavaju se u kulturnim središtima naše zemlje, pa i u Zagrebu. I Boranićev »Pravopis« (Zagreb 1951, na str. 60.) i Beličev (Beograd 1950, na str. 15.) bilježe taj praznik »Prvi maj«. Sve nam to dokazuje, da veza »prvi siječanj« sve više prodire u književni i saobraćajni jezik i istiskuje bolju i ispravniju »prvi siječnja«.

M. H.

KRATKA ILI DUGA MNOŽINA

U našem jeziku neke jednosložne i dvosložne imenice muškoga roda imaju samo kratku množinu, neke samo dugu, a neke opet i kratku i dugu. U vezi s dvojakom množinom višeput nam se nameće pitanje: koji je oblik bolji i ispravniji? Tako jednoga dopisnika »Jezika« zanima, je li bolje i pravilnije govoriti i pisati: *vuci* ili *vukovi*, *traci* ili *trakovi*, *sokoli* ili *sokolovi*, *prsteni* ili *prstenovi*, *jastrebi* ili *jastrebovi*, *kameni*, *kamenovi* ili *kamenje*, *remeni*, *remenovi* ili *remenje*? S ovim je usko povezano i pitanje, što je dovelo do toga, da su navedene imenice uz kratku množinu dobile i dugu, koja je po postanku mlada od kratke.

Duga se množina razvila u starije doba našega jezika, kad su oblici za nominativ jednine i za genitiv množine bili gotovo